

Володимир ГОРБАЛІНСЬКИЙ
заступник голови Дніпропетровського
окружного адміністративного суду,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Олександр КОМАРУК
здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВО НА ЖИТТЯ В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ТА СВОБОД

Права людини стали сьогодні однією з найбільш актуальних тем для вивчення. Вони взаємопов'язані між собою, доповнюють один одного та утворюючи єдину систему. Безсумнівно, перше та пріоритетне право для людини – це право на життя, адже без нього ми втрачаємо сенс у дотриманні іншого роду прав та свобод індивіда.

Низка вчених-юристів активно обґрунтовують проблематику практичного використання права людини на життя. Яскравими прикладами таких є: Малєїн О., Кравчук Л., Ардашев М., Ковальова М., Красовський О. та інші.

Пріоритетним благом кожної людини як особистості вважається життя. Згідно з цим принципом, поміж інших природних прав первинним є саме право на життя, на основі якого розробляються інші права та свободи. Це дійсно так, адже будь-яке предикативне право ніколи не може розглядатися як вибірка, розширення чи конкретизація цього фундаментального права, тому що кожне суб'єктивне право обов'язково є одним із проявів життя, вираженням права на життя, задоволенням будь-якої життєвої потреби, ентузіазму чи прагнення.

Щодо права, які передбачають захист життя, то вони закріплені в Конституції України та міжнародно-правових актах. Законодавча система України закріплює, що найвищою соціальною цінністю у людини є її життя і здоров'я.

Цей конституційний принцип правової системи створює відповідний правовий порядок для реалізації різних елементів прав на життя в конкретній галузі прав. Відповідно до міжнародного права, право на життя гарантується статтею 3 Загальної декларації прав людини: «Кожна має право на життя, свободу та особисту недоторканність» [3, с. 5].

Варто згадати про статтю 27 Конституції України у якій закріплено: «Кожна людини має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя [2]. Обов'язок держави – захищати життя людини» [1]. Вивчення закріплених конституційно прав на життя, а також проблемних моментів, які виникають під час діяльності державних органів буде актуальним завжди, а особливо у наш час. Воно виступає передумовою використання всієї бази прав люди і громадянина.

Коли життя людини під загрозою, то усі інші права втрачають сенс. Права людини та громадянина, наприклад право на приватне життя, свободу від катувань, жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність людини; право на здоров'я, безпечне середовище для здоров'я та благополуччя; охорона життя та здоров'я, а також медична допомога найвищий рівень фізичного та психічного здоров'я; робота в умовах, що відповідають вимогам безпеки та гігієни; відпочинок; соціальне забезпечення; відшкодування державою витрат, заподіяних незаконними діями чи бездіяльністю посадових осіб чи їх посадових осіб тощо. Інші права є близькими до права на життя, адже вони мають ті самі цілі і призначені для однакових благ, що і право на життя.

Слід зазначити, що законодавством України передбачена охорона, забезпечення, реалізація права на життя, що є не лише конституційним, а й кримінальним, цивільним, сімейним, екологічним законодавством України. Особливо важливим є розширення регулювання суспільних відносин при реалізації права на життя в цивільному та сімейному праві України. Зокрема, у Цивільному кодексі зазначено (ст. 270), що «згідно з Конституцією України особа має право на життя» [1]. У Цивільному кодексі йдеться про системне право на життя, що відноситься до немайнових прав, яке гарантує природне існування особи (Розділ 21, статті 281-293) [4, с. 78].

Таким чином, життя є найціннішим і абсолютним благом, яке регламентується системою прав людини та громадянина. Центральною ланкою цієї системи є саме право на життя, тобто у неможливість свавільного його позбавлення. Воно належить до виду природних прав, а отже є невід'ємним від особи й забезпечує можливості охорони та захищає недоторканність життя, що гарантовано національними й міжнародними нормативно-правовими актами. Його практичне та теоретичне застосування є основою для показника рівня демократичності країни.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 38, ст.160.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2020 Ст. 368-5.
3. Мартинов А. Ю. Загальна декларація прав людини. Київ: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Zagalna_deklaraciya_prav_ljudyny_1948
4. Слома В. М. Право на життя як особисте немайнове право фізичної особи. *Юридичний вісник*, 2012. № 1(22). С. 77-81.

Дмитро ЗАДАЛЯ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Микита СЕМЕНЕНКО

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Запровадження воєнного стану у будь-якій державі уявляє собою необхідні прийняті міри безпеки щодо збереження кордонів своєї країни, відраження можливої небезпеки від відповідної країни агресора, або будь-якими пов'язаними з цим речами, яка несе в собі загрозу територіальній цілісності та незалежності державі, в якій є необхідним введення воєнного стану.

У контексті збройного конфлікту, що сьогодні відбувається на території України, зазначене питання постає доволі гостро та набуває надзвичайної актуальності. Окреслена проблематика знайшла незначне висвітлення у вітчизняній правовій доктрині. На жаль, збройні конфлікти, війни – це об'єктивна реальність сучасного етапу розвитку людства. Стан дотримання прав людини та належний рівень їх реалізації залежать не тільки від їх конституційного закріплення й детальної юридичної регламентації, але й від наявності дієвого механізму їх гарантування. Можемо визначити, що саме особисті права та свободи людини – це закріплені правом можливості фізичного існування і духовного розвитку людини. Основні права і свободи людини, закріплені в Конституції України, є непорушними. Складність соціальних процесів, що відбуваються в Україні, полягає у необхідності подальшого створення умов для підвищення ефективності та гарантії забезпечення прав і свобод людини [1].

У першу чергу, воєнний стан, а вірніше сказати пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні відправляються Радою національної безпеки і оборони України на розгляд Президенту України, після цього, Президент України розглядаючи пропозиції Ради безпеки, видає указ про введення воєнного стану. З виходом указу Президента України, без скликання збирається Верховна рада України, яка в свою чергу протягом двох днів розглядає указ, та приймає відповідні рішення, щодо введення воєнного стану у державі. Указ, обов'язково повинен бути оголошений у засобах масової інформації з метою інформування населення.

Вивчення питання правового регулювання процедури введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях слід розпочати з огляду Основного Закону України. Приписами пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України Президента України наділено повноваженнями